MILLIY O‘ZLIK VA MA’NAVIY BARKAMOLLIK: YOSHLAR TARBIYASIDA QADRIYATLAR VA DAVLAT TILINING O‘RNI

Sh.Siddiqxo‘jayeva
Uchtepa tumani hokimining
Ma’naviyat va davlat tili
masalalari bo‘yicha maslahatchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.22292241

Har qanday davlatning kuch-qudrati, uning ertangi kuni va taraqqiyot istiqbollari shu millatning farzandlari qanday tarbiya topganiga, ularning dunyoqarashi va ma’naviy salohiyatiga bevosita bog‘liq. Bugungi shiddatli globallashuv jarayonlari, raqamli texnologiyalar va turli informatsion xurujlar avj olgan bir davrda yoshlar ongi hamda qalbi uchun kurash keskin tus olmoqda. Bunday murakkab sharoitda yoshlarni milliy ruhda tarbiyalash, ularda o‘z vatani va tarixiga sadoqat tuyg‘ularini shakllantirishda milliy qadriyatlar hamda davlat tili hal qiluvchi qalqon vazifasini bajaradi.

Milliy qadriyatlar – yoshlar ma’naviyatining mustahkam poydevori

Milliy qadriyatlar asrlar davomida xalqimizning turmush tarzi, dili va tilida sinovdan o‘tgan, axloqiy mezonlar majmuidir. Falsafiy va pedagogik manbalarda ta’kidlanganidek, qadriyatlar tizimi shaxs ma’naviy qiyofasini shakllantiruvchi ichki turttiruvchi kuch hisoblanadi. Jumladan, akademik I. Muminov o‘z ilmiy izlanishlarida xalqning madaniy merosi va milliy qadriyatlari avlodlar o‘rtasidagi uzviylikni ta’minlaydigan ma’naviy ko‘prik ekanligini alohida qayd etgan.

Kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, mehmondo‘stlik, oila muqaddasligi, halollik va vatanparvarlik kabi tushunchalar o‘zbek xalqining millatlararo madaniy kodlarida chuqur ildiz otgan. Yoshlar tarbiyasida ushbu qadriyatlarni singdirish orqali ularda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish mumkin. Filologiya fanlari doktori, professor B. Qosimov o‘z ilmiy asarlarida milliy uyg‘onish va ma’rifat g‘oyalarining yoshlar tarbiyasidagi beqiyos ahamiyatiga to‘xtalib, shunday yozadi:

“Millatning tirikligi, uning o‘zligini anglashi va kelajakka ishonch bilan qarashi avvalo uning qadimiy qadriyatlariga va tarixiy xotirasiga qay darajada sodiqligi bilan o‘lchanadi.”

Milliy qadriyatlardan bexabar yoki ularga beparvo bo‘lgan shaxsgina har qanday yot g‘oyalar ta’siriga oson berilishi mumkin. Shu bois, ta’lim-tarbiya jarayonini milliy an’analar bilan uyg‘un holda olib borish, yosh avlodda “milliy immunitet”ni kuchaytirish eng muhim vazifalardan biridir.

Davlat tili – milliy o‘zlik ko‘zgusi va ma’naviy birdamlik timsoli

O‘zbek tili – xalqimizning necha ming yillik tarixi, bebaho madaniy merosi va ma’naviy borlig‘ining jonli ifodasidir. Tilshunos olim Sh. Shoabdurahmonov o‘z ilmiy ishlarida tilning millat shakllanishidagi yetakchi rolik haqida so‘ritar ekan, til faqat muloqot vositasi emas, balki millatning tafakkur tarzi va ruhiyati ekanligini ta’kidlaydi. Davlat tili

maqomi berilishi uning nafaqat muloqot vositasi, balki milliy davlatchiligimizning muqaddas ramzlaridan biri ekanligini qat'iy belgilab qo'ydi.

Til va millat bir-biridan ayrilmas tushunchalardir. Sharq mutafakkirlaridan biri Mahmud Kashg'ariyning "Devonu lug'ot as-turk" asarida tilning naqadar ulug' boylik ekanligi, uni asrab-avaylash har bir avlodning burchi ekanligi ilmiy-estetik jihatdan asoslab berilgan. Bugungi kunda ayrim yoshlarning so'zlashuv madaniyatiga xorijiy so'zlarni asossiz aralashtirib yuborishi, adabiy til normalariga rioya qilmasligi milliy tilimizning sofligiga raxna yetkazmoqda. Pedagogika fanlari doktori M. Quronov ta'kidlaganidek, yoshlarda ona tiliga bo'lgan hurmatni shakllantirishda oila va ta'lim muassasalarining uyg'un faoliyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ona tiliga hurmatsizlik – bu o'zligiga, ota-bobolar merosiga va millat kelajagiga nisbatan loqaydlikdir.

Ta'lim va tarbiya uyg'unligi: amaliy qadamlar

Yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlar va davlat tilining mavqeini yanada yuksaltirish uchun tizimli yondashuv talab etiladi:

- **Oila va maktab hamkorligini kuchaytirish:** Farzand tarbiyasi oiladan boshlanadi. Ota-onalar farzandlari bilan ona tilida ravon muloqot qilishi, milliy urf-odatlarimizni amalda ko'rsatib borishi lozim.
- **Badiiy adabiyot va kitobxonlikni targ'ib qilish:** Yoshlarning o'z tilini chuqur o'rganishi uchun klassik va zamonaviy o'zbek adabiyotini o'qish, she'riyat va nasr durdonalaridan bahramand bo'lishini ta'minlash zarur.
- **Raqamli makonda o'zbek tili kontentini boyitish:** Internet va ijtimoiy tarmoqlarda ona tilimizdagi sifatli, ma'rifiy va qiziqarli kontentlarni ko'paytirish orqali yoshlarning e'tiborini jalb qilish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar qalbida milliy qadriyatlarga sadoqat va davlat tiliga cheksiz hurmat tuyg'ularini singdirish – bu buyuk kelajakka qo'yilgan mustahkam poydevordir. O'z tili va qadriyatlarini qadrlaydigan, tarixini chuqur biladigan bilimdon, ma'nan yetuk yoshlargina har qanday global chaqiriqlarga qarshi tura oladi va yangi O'zbekiston taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: "Ma'naviyat", 2019.
2. Muminov I. Muhim falsafiy va ijtimoiy-siyosiy qarashlar. – Toshkent: "Fan", 2005.
3. Qosimov B. Milliy uyg'onish: manbalar, tahlillar, tadqiqotlar. – Toshkent: "Ma'naviyat", 2002.
4. Shoabdurahmonov Sh. O'zbek tili grammatikasi. – Toshkent: "O'qituvchi", 1976.
5. Quronov M. Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi va uni amalga oshirish yo'llari. – Toshkent: "Ma'naviyat", 2020.
6. Mahmud Kashg'ariy. Devonu lug'ot as-turk. 3 jildlik. – Toshkent: "Fan", 1960–1963.